

Nr 115

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avskaffande av almanacksprivilegiet m. m. jämte motioner.

(2: a avd.)

Propositionen

Kungl. Maj:t har i propositionen nr 66 under åberopande av utdrag av statsrådsprotokollet över utbildningsärenden för den 28 mars 1969 givit riksdagen till känna vad i statsrådsprotokollet anförts om avskaffande av almanacksprivilegiet m. m. Innebörden av det anförande som därmed bragts till riksdagens kännedom är i första hand att föredragande departementschefen uttalat, att Kungl. Maj:t inte bör förnya Vetenskapsakademiens uteslutande privilegium att ge ut almanackor vid nuvarande privilegieperiods utgång den 15 juli 1972. Privilegiet arrenderas f. n. av Almqvist & Wiksells Boktryckeriaktiebolag och gav år 1967 Akademien inkomster om drygt 4 milj. kr.

I statsrådsprotokollet berörs även Vetenskapsakademiens framtida ställning vid ett bortfall av privilegieinkomsterna. Det konstateras att akademien har viktiga utåtriktade uppgifter att fylla bl. a. på det internationella planet. Vetenskapsakademien driver även ett antal fasta institutioner. Formerna för dessas fortsatta bestånd och verksamhet anses kräva särskilda överväganden, vilket enligt departementschefens uppfattning är en uppgift i första hand för huvudmannen, dvs. Vetenskapsakademien.

Motionerna

I detta sammanhang har utskottet behandlat

dels motionen I: 1010 av herr Hübinette vari hemställt att riksdagen med anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 66 måtte ge Kungl. Maj:t till känna vad i motionen anförts angående förlängning av almanacksprivilegiet för Vetenskapsakademien,

dels de likalydande motionerna I: 1011 av herr Wirtén m. fl. och II: 1161 av

herr Källstad m. fl. vari hemställt att riksdagen måtte uttala att beslut om eventuellt avskaffande av Vetenskapsakademiens almanacksprivilegium bör fattas först i samband med att Vetenskapsakademien anvisas nya inkomstkällor av samma storleksordning.

Utskottet

Vetenskapsakademien har sedan 1749 haft privilegium på utgivning av almanackor i Sverige. Privilegiet har senast, med stöd av bestämmelser i tryckfrihetsförordningen, förnyats för en tjuguarperiod, som löper ut den 15 juli 1972. Sedan 1906 har akademien arrenderat ut tryckningen och försäljningen av almanackorna till Almqvist & Wiksells Boktryckeriaktiebolag. Inkomsterna av almanacksprivilegiet uppgick för Vetenskapsakademien år 1967 till drygt 4 milj. kr.

Sedan riksdagen 1964 begärt en översyn av reglerna för privilegiet och formerna för dess utövande har utredning verkställts genom en särskild sakkunnig. Departementschefen anför nu i propositionen, mot bakgrund av utredningen och de remissyttranden över denna som avgivits, att han funnit övertygande skäl mot ett fortsatt privilegium och att privilegiet därför inte bör förnyas vid utgången av nuvarande tjuguarperiod. Detta uttalande av departementschefen har genom propositionen bragts till riksdagens kännedom.

I motionen I: 1010 uttalas att privilegiet bör förlängas för en ny tjuguarperiod och motionären yrkar att denna uppfattning ges till känna för Kungl. Maj:t. I motionerna I: 1011 och II: 1161 påyrkas ett riksdagsuttalande om att beslut om avskaffande av privilegiet bör fattas först i samband med att Vetenskapsakademien anvisas nya inkomstkällor av samma storleksordning.

Utskottet delar departementschefens uppfattning att det finns starka skäl för en avveckling av privilegiet. Som anförts i propositionen ankommer det på Kungl. Maj:t att besluta i denna fråga.

Ett bortfall av privilegieinkomsterna aktualiserar frågan om Vetenskapsakademiens framtida ställning och arbetsuppgifter. Utskottet vill understryka vad departementschefen anför om akademiens betydelsefulla utåtriktade verksamhet. Vad angår de olika vetenskapliga institutioner som akademien driver är det utskottets uppfattning att man i god tid innan akademiens privilegieinkomster faller bort måste skapa klarhet i fråga om ekonomiska och andra förutsättningar för den fortsatta driften av dessa institutioner. Som uttalats i propositionen tillkommer det i första hand huvudmannen att penetrera de problem som uppkommer. Med hänsyn inte minst till att flera av institutionerna har nära anknytning till motsvarande verksamheter vid olika universitet har emellertid även statsmakterna ett intresse av att erforderliga förutsättningar skapas för fortsättande — efter privilegiets upphörande — i lämplig organisatorisk form av den akademiens verksamhet varav ett klart dokumenterat behov föreligger.

Den uppfattning utskottet nu gett uttryck åt i anledning av propositionen och motionerna bör riksdagen som sin mening ge till känna för Kungl. Maj:t. Utskottet hemställer

att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition och motionerna I: 1010 samt I: 1011 och II: 1161 som sin mening ger Kungl. Maj:t till kända vad utskottet anfört.

Stockholm den 23 maj 1969

På statsutskottets vägnar:

BIRGER ANDERSSON

Vid ärendets slutbehandling inom utskottet har närvarit

från första kammaren: herrar Birger Andersson (s), Rikard Svensson (s), Axel Andersson (fp), Mårtensson (s), Bertil Petersson (s), Per Jacobsson (fp), Ottosson (m), Bengtson (cp), Herbert Larsson (s), Rönnberg (s), Wallmark (m), fru Lilly Ohlsson (s), herrar Wirtén (fp), Thorle Nilsson (s) och fru Elvy Olsson (cp) samt

från andra kammaren: herrar Mellqvist (s), Gustafson i Göteborg (fp), fru Lewén-Eliasson (s), herrar Mattsson (cp), Johansson i Norrköping (s), Nordstrandh (m), Alemyr (s), Nilsson i Tvärålund (cp), Gustafsson i Uddevalla (s), Fagerlund (s), Källstad (fp), Blomkvist (s), Dahlgren (cp), Gustavsson i Ängelholm (s) och Petersson i Gäddvik (m).